

Waar “staan” onze jongeren?

Onderzoek onder jongeren van de Hervormde Gemeente Haaksbergen-Buurse

Haaksbergen oktober 2009

Werkgroep Hervormde gemeente Haaksbergen-Buurse
O.l.v. Ds. Bob Wijnbergen

Inhoudsopgave

Namen werkgroepleden en bezoekers

1. Aanleiding	blz. 4
1.1. Doel onderzoek	blz. 4
1.2. De vraagstelling	blz. 4
2. Werkwijze	blz. 4
3. Het gesprek/interview	blz. 5
4. Reacties op brief en telefoontje, kwantitatief	blz. 5
5. De verwerking van de gegevens	blz. 5
6. Beantwoording van de vragen	blz. 6
6.1. Opmerkingen en uitspraken	blz. 10
7. Conclusies	blz. 11
7.1. “Overdenking”	blz. 12
7.2. Air miles?	blz. 12

Namen werkgroepleden en bezoekers

Werkgroep

Bob Wijnbergen
Idske Noordink
Wim de Waart
Willem-Jan Somsen
Wim Slingerland

Verantwoordelijk voor verwerking

Bob Wijnbergen
Wim Slingerland

Bezoekers

Bianca van der Weiden
Diny Verwer
Froukje Braam
Herman Oosterholt
Dianne Heino
Ad Oostlander
Jeanne Dane
Willem-Jan Somsen
Gabriëlle Hoen
Gerrie Verbeek

Wat hebben “ze” met de kerk en het leven.....?

Een onderzoek naar hoe jongeren, verbonden met de Hervormde gemeente Haaksbergen-Buurse, tegenover de kerk en het leven staan

1. Aanleiding

Met veel kerkelijke gemeentes in Nederland stelde de Hervormde gemeente Haaksbergen-Buurse zich in het najaar van 2008 de vraag op welke wijze en met welk doel zij haar jeugd nog zou kunnen bereiken. Dit n.a.v. de verdere terugloop de afgelopen jaren van hun deelname aan kerkelijke activiteiten. Een dramatisch klinkend gegeven, dat niet wil zeggen dat alle contact verdwenen is; er is nog wel contact, maar misschien niet op de wijze die wij en zij wensen.

Besloten werd een onderzoek te doen onder de jeugd van 14 tot 21 jaar. Een onderzoek op basis van een onderzoek in 1995 in de Apeldoornse wijk De Maten (“Alles is bespreekbaar als ik dat wil”).

1.1. Doel onderzoek

Om een beeld te krijgen van:

- Wat jongeren bezighoudt/wat zij belangrijk vinden
- Welke rol het geloof speelt in hun leven
- Wat jongeren nog verwachten van de Kerk/de Gemeente
- Of en hoe de kerk/de gemeente hierin iets kan betekenen

1.2. De vraagstelling:

Hoe staan jongeren, die met de gemeente verbonden zijn, tegenover de kerk en het leven?

2. Werkwijze

Een werkgroep o.l.v. dominee Bob Wijnbergen maakte in de eerste maanden van 2009 een plan van aanpak, waarna de uitvoering in de maanden april t/m mei haar beslag kreeg.

De selectie van jongeren vond plaats op het kerkelijk bureau met behulp van Baruch, de elektronische ledenadministratie waarin alle jongeren van 14 tot 21 jaar, die ooit gedoopt zijn of waarvan beide of een van de ouders dooplid is, geregistreerd staan.

Uiteindelijk bleken dat er 120 te zijn.

Met een groep van 10 bezoekers werd in de maanden maart en april 2009 afspraken gemaakt over de wijze van benaderen en de wijze van gespreksvoering. De nadruk moest hierbij liggen op de vraag: ,hoe gaat het met jou en hoe denk je over het/jouw leven, waaronder geloof kerk?’

Er werd een brief opgesteld, die laagdrempelig, uitnodigend en belangstellend van toon was en de aard van het onderzoek benadrukte (zie bijlage). De bezoekers zonden deze brief zelf naar de jongeren en namen binnen twee weken contact op om te vragen of ze bereid waren tot een gesprek/interview.

3. Het gesprek/interview

Bij de gesprekken werd gebruik gemaakt van een hulpmiddel, een vragenlijst, die voor een belangrijk deel overgenomen was uit het genoemde onderzoek in Apeldoorn (zie bijlage). In het gesprek diende deze vragenlijst als leidraad. In een aantal gevallen gaven jongeren aan, de vragenlijst wel in te willen vullen, maar niet voor een gesprek te voelen.

4. Reacties op brief en telefoontje, kwantitatief

Van de 120 te benaderen jongeren bleken er, ondanks diverse pogingen, 48 niet bereikbaar. Met de overgebleven 72 jongeren is direct of indirect (via ouder) contact geweest. Deze contacten leidden tot de volgende kwantitatieve uitkomsten:

- **30 jongeren** gaven zelf aan geen belangstelling en/of tijd te hebben
- Van **7 jongeren** gaven de ouders aan dat hun kind geen belangstelling of tijd had
- **19 jongeren** gaven te kennen wel een gesprek te willen hebben en werden bezocht
- Met **1 jongere** was er een bezoek gepland, dit ging als gevolg van ziekte niet door
- **10 jongeren** beloofden de vragenlijst in te vullen en op te sturen, maar hebben dat niet gedaan
- **5 jongeren** hebben de vragenlijst ingevuld en per post/mail teruggestuurd

Uiteindelijk is er dus van 24 jongeren inhoudelijke informatie verkregen.

5. De verwerking van de gegevens

Omdat het hier om een lage respons gaat, te weten 20 % van het aantal benaderde jongeren, mogen de uitkomsten uitsluitend als een indicatie beschouwd worden. Daarnaast zijn niet alle vragen consequent beantwoord en is ook dit gegeven meegenomen in de verwerking per vraag.

Ook vanwege de lage respons wordt de informatie uitsluitend uitgedrukt in absolute getallen, dus niet in percentages.

De factoren “leeftijd” en “seks” zijn niet bij de verwerking van de gegevens betrokken, omdat zij, gezien de lage respons, nauwelijks betekenis hebben. Ook werden deze gegevens door 4 jongeren niet ingevuld.

Wel kan zichtbaar gemaakt worden hoe de spreiding over de leeftijdscategorieën van de overige 20 jongens en meisjes eruit ziet, te weten:

- **14 jaar: 3 jongens en 1 meisje**
- **15 jaar: 1 jongen en 1 meisje**
- **16 jaar: 3 jongens**
- **17 jaar: 2 jongens en 2 meisjes**
- **18 jaar: 3 jongens en 1 meisje**
- **19 jaar: 1 meisje**
- **20 jaar: 1 jongen en 1 meisje**

Verder is van belang hier op te merken, dat veel Haaksbergse jongeren na hun middelbare school (17/18 jaar) voor studie naar elders vertrekken. Haaksbergen kent geen vervolgonderwijs en dus ook niet een grote jeugdpopulatie als die in studentensteden.

6. Beantwoording van de vragen

Van iedere vraag wordt aangegeven wat de belangrijkste tendens is in de beantwoording en bij de opsomming van reacties wordt bovenaan aangegeven hoeveel jongeren deze vraag ingevuld/beantwoord hebben. Waar meerdere antwoorden mogelijk waren, wordt dit vermeld.

Vraag 1a. Op de vraag, wat zij er van vinden dat iemand van de kerk hen op komt zoeken, antwoordden 11 jongeren positief, 7 neutraal en 4 negatief.

22 reacties

5 jongeren: leuk

3 jongeren: belangstellend

3 jongeren: wel goed

7 jongeren: maakt me niet uit

2 jongeren: vreemd

1 jongere: verdacht

1 jongere: verplichtend

Vraag 1b. Op de vraag hoe men thuis tegen dit onderzoek aankijkt, antwoordden 9 jongeren uitgesproken positief en de overige 5 neutraal tot negatief.

14 reacties

7 jongeren: leuk

2 jongeren: belangstellend

1 jongere: maakt niets uit

2 jongeren: wisselt

1 jongere: vervelend

1 jongere: geen belangstelling

Vraag 1c. Met vrienden/vriendinnen werd niet of nauwelijks over deelname aan het onderzoek gesproken. Slechts 7 jongeren deden dit wel, waarvan 5 een afkeurende reactie kregen.

18 reacties

11 jongeren: niet over gesproken

4 jongeren: raar

2 jongeren: gewoon

1 jongere: saai

Vraag 2a. Jongeren trekken voor het grootste deel met alle gezinsleden op; 12 jongeren gaven dit aan, bij 2 wisselt dat en bij 4 is het vooral de broer of zus waarmee men omgaat.

18 reacties

12 jongeren: met allen

4 jongeren: met broer/zus

2 jongeren: wisselt

Vraag 2b. Jongeren kunnen alles thuis goed bespreken; van de 20 jongeren die deze vraag beantwoordden, gaven er 18 aan thuis over alles te kunnen praten, bij 2 wisselt dit.

20 reacties

18 jongeren: ja

2 jongeren: wisselt

Vraag 2c. Jongeren kennen weinig zaken die ze thuis moeilijk vinden. Van de 22 reacties op deze vraag zijn er 18 die aangeven hier geen problemen te kennen. De overige 4 jongeren noemen als problemen: discussies over het geloof, helpen in huishouden, rust in huis vinden en onvoldoende gehoord worden.

22 reacties

18 jongeren: nee

4 jongeren: ja

Vraag 3. Op de vraag naar de betekenis van vriendschap, worden “praten” en “vertrouwen” 12 maal genoemd en “gezelligheid” 11 maal. “Uitgaan” wordt 5 maal genoemd.

24 reacties (meerdere mogelijkheden)

11 jongeren: gezelligheid

12 jongeren: vertrouwen

12 jongeren: praten

5 jongeren: uitgaan

1 jongere: open zijn

1 jongere: met elkaar optrekken

Vraag 4. In de vrije tijd wordt er vooral veel gesport; 16 jongeren noemden deze vrijetijdsbesteding. Daarnaast worden internetten/gamen (7 maal), met vrienden iets doen (5 maal), muziek maken (5 maal), lezen (3 maal) en TV-kijken (3 maal) genoemd.

24 reacties (meerdere mogelijkheden)

16 jongeren: sport

7 jongeren: internet/gamen

4 jongeren: muziek maken

4 jongeren: met vrienden

4 jongeren: uitgaan

3 jongeren: TV

3 jongeren: lezen

1 jongere: eigen kamer zitten

1 jongere: vakantie

1 jongere: techniek

1 jongere festivals

Vraag 5a. De school of studie worden gemiddeld positief beoordeeld.

17 reacties

De leraren: gemiddeld een 7

De vakken: gemiddeld een 6.8

Het huiswerk: gemiddeld een 6.2

De klasgenoten: gemiddeld een 7.3

De sfeer: gemiddeld een 7.1

Vraag 5b. Het werk betreft veelal een bijbaantje in combinatie met school of studie. Ook hier is de gemiddelde score positief.

15 reacties

De werksoort: gemiddeld een 6.9

De collega's: gemiddeld een 6.7

De sfeer: gemiddeld een 7.1

De werkdruk: gemiddeld een 6.8.

Vraag 6. Als de jongeren over hun toekomst denken, gaat het veelal om hun studie. In de 22 reacties noemden 14 dit als belangrijkste thema.

22 reacties (meerdere mogelijkheden)

14 jongeren: studie

4 jongeren: geen idee

2 jongeren: relatie

2 jongeren: werk

Vraag 6b. 13 jongeren gaven aan vertrouwen te hebben in het realiseren van hun toekomstplannen, 6 hadden nog geen idee.

19 reacties

10 jongeren: positief

3 jongeren: bijzonder positief

6 jongeren: geen idee

Vraag 7. In de woorden waarmee jongeren hun eigen relatie met het geloof aangaven, zit een grote spreiding, met "persoonlijk" als uitschieter (6 maal)

22 reacties (meerdere mogelijkheden)

6 jongeren: persoonlijk

3 jongeren: God

3 jongeren: bidden

3 jongeren: twijfel

3 jongeren: kiezen

3 jongeren: speelt geen rol

2 jongeren: zinloos

2 jongeren: steun

2 jongeren: open

2 jongeren: Jezus

2 jongeren: manier van leven

2 jongeren: antwoord op levensvragen

Vraag 8a Gevraagd naar de betekenis van de kerk, voor de mensen waarmee zij omgaan, antwoordden maar 2 jongeren uitgesproken positief.

16 reacties

2 jongeren: veel

6 jongeren: niets

5 jongeren: weinig

3 jongeren: wisselt

Vraag 8b. Ook voor de jongeren zelf heeft de kerk nauwelijks betekenis; 1 jongere antwoordde positief, 14 jongeren negatief.

15 reacties

1 jongere: veel

10 jongeren: weinig

4 jongeren: niets

Vraag 8c. Volgens 7 jongeren zou de kerk meer voor jongeren kunnen doen, 4 jongeren aarzelen, 2 weten het niet en 1 zegt “nee”.

14 reacties

7 jongeren: ja

4 jongeren: misschien

2 jongeren: weet ik niet

1 jongere: nee

Vraag 8d. Ook voor henzelf zien maar 3 jongeren een taak voor de kerk weggelegd, 6 aarzelen en 2 weten het niet. 5 jongeren zeggen “nee”.

16 reacties

3 jongeren: ja

2 jongeren: weet ik niet

6 jongeren: misschien

5 jongeren: nee

Vraag 9. 13 jongeren hadden ervaring met het jeugdwerk van de kerk, 5 niet en de spreiding over de activiteiten ziet er als volgt uit:

18 reacties (meerdere mogelijkheden)

5 jongeren: nee

13 jongeren: ja

8 jongeren: gespreksgroepen

6 jongeren: jeugddiensten

7 jongeren: club

5 jongeren: kookclub

Vraag 10. Als mooie gebeurtenissen in hun leven noemden de jongeren:

14 reacties (meerdere mogelijkheden)

4 jongeren: plezier met familie en/of vrienden

3 jongeren: vriendschap

3 jongeren: vakantie

2 jongeren: verkering

2 jongeren: sportprestatie

Als moeilijke gebeurtenissen:

7 jongeren: verlies van dierbare/iemand in de nabijheid

4 jongeren: eigen gezondheidsproblemen

2 jongeren: verdriet ander

2 jongeren: gepest zijn

2 jongeren: dood hond(en)

Vraag 11. Bij de belangrijkste vragen waar jongeren mee bezig willen zijn, springt “de maatschappij” eruit (9x):

20 antwoorden (meerdere mogelijkheden)

9 jongeren: maatschappij

4 jongeren : oorlog/vrede

3 jongeren: milieu

2 jongeren: geloof

2 jongeren: politiek

4 jongeren: onbekend

Vraag 12. Het cijfer dat jongeren geven aan het leven bedraagt gemiddeld een **7.7, met een 5 en 10- als uitersten.**

6.1. Opmerkingen en uitspraken

Bij een aantal vragen bestond de mogelijkheid opmerkingen te maken en/of uitspraken te doen. Onderstaand zijn deze opmerkingen en/of uitspraken van de jongeren vermeld, met erachter hoe vaak ze genoemd werden.

- De kerk zou mij meer aanspreken als er niet van die moeilijke taal gesproken wordt.
- De term “kerk” stoot af. **2 maal**
- Ik beleef de kerk als iets voor oude mensen.
- Kerkdiensten zijn te saai voor jongeren; gespreksgroepen zijn o.k. **2 maal**
- Ik denk dat wij nu in een leeftijd zitten waarin de kerk niet meer zo belangrijk is.
- Af en toe moet ik mee naar de kerk, maar mij doet het allemaal niet zoveel
- Als de kerk iets zou organiseren op het gebied van sport en/of politiek, zou ik zeker komen. Ook samen kamperen zou mij aantrekken. **4 maal**
- Jongerenwerk, in de vorm van film, koken en spel vinden we leuk. **4 maal**
- Gespreksgroepen vind ik wel leuk, maar als de Bijbel op tafel komt haak ik af
- Jeugddiensten zouden in een gezellig zaaltje of kroeg plaats moeten vinden, met wat drank en muziek
- Bij mij gaat het altijd om twijfel; soms denk ik, hoe kan het nu dat iemand alles gemaakt heeft, maar dan gebeurt er soms iets, waardoor ik denk dat er toch wel iets meer moet zijn
- Mijn levensvragen komen binnen de kerk niet aan bod.
- Jeugddiensten bezoek ik nooit, omdat ik de avond ervoor uitga.
- Het helpt als jongeren persoonlijk aangesproken worden.

- Ik geloof niet zozeer in een God als persoon en de band onderling vind ik belangrijker.
- Internetten is een andere en gemakkelijker manier om met bekenden in contact te blijven. **4 maal**
- Ik hoop dat we iets over de uitkomst van dit onderzoek horen

7. Conclusies

In de probleemstelling van dit onderzoek wordt de vraag gesteld hoe jongeren, die met de Hervormde gemeente Haaksbergen-Burse verbonden zijn, tegenover de kerk en het leven staan.

En dan gaat het om de 72 jongeren die we hebben weten te bereiken. Over de 48 waarbij dit niet het geval is, kunnen en mogen we niets zeggen. Hoogstens dat deze jongeren op geen enkele wijze op de “laagdrempelige” brief van de bezoekers gereageerd hebben; geen interesse toonden.

Van de 72 bereikte jongeren namen er uiteindelijk maar 24 (20%) de “uitgestoken hand” aan. Al met al mag dat een teleurstellend resultaat genoemd worden. En dit zeker in het licht van de 60% respons in 1995 te Apeldoorn.

Maar ook “het verhaal” van de 24 jongeren die wel hun mening gegeven hebben, stemt niet optimistisch. Zeker als het gaat om de rol van de kerk in hun leven. Daarbij lijkt de kerk als instituut/organisatie bijna volledig afgedaan te hebben en hebben zij slechts goede herinneringen aan de nevenactiviteiten van het jeugdwerk.

Genuanceerder ligt dit bij de meer maatschappelijke thema's, maar ook het geloof en het praten daarover. Wat voor een deel ligt opgesloten in de keuze voor het gesprek of het invullen van de vragenlijst. Een meerderheid van de 24 jongeren reageerde dan ook “positief”. de uitnodiging.

Veelzeggend is de vrijwel ontbrekende betekenis van de kerk, bij de mensen waarmee de jongeren omgaan en het feit dat zij er met deze mensen ook vrijwel niet over kunnen/willen praten.

Anders is het met “het leven”, waar zij in het algemeen veel waardering voor hebben, gelet het gemiddelde cijfer van een 7.7 dat zij daaraan geven. De jongeren zijn tevreden over hun ouders, de school en het bijbaantje. Hechten daarnaast veel belang aan “vriendschap” met als belangrijke kenmerken: vertrouwen, praten en gezelligheid.

Over het algemeen hebben zij ook vertrouwen in de toekomst, met hun studie als belangrijkste doel. In hun vrije tijd spelen sport en internet/gamen een belangrijke rol.

De hoge score voor het leven/hunleven spoort volledig met 2 recente internationale onderzoeken. Zo stelde Unicef in 2007 op basis van onderzoek, dat Nederlandse kinderen het gelukkigst zijn van de ontwikkelde wereld en kwam de universiteit van York dit voorjaar op basis van 43 levensomstandigheden tot dezelfde conclusie, maar dan geldend voor 29 EU-landen. En ook in deze laatste studie kwamen de thema's “ouders” en “school” aan de orde.

7.1. “Overdenking”

Tussen het onderzoek in Apeldoorn in 1995 en het onderzoek in Haaksbergen nu liggen 15 jaar, maar vooral ook 15 jaar van ingrijpende verandering binnen de jeugdcultuur en de wereld daaromheen. Sleutelbegrippen zijn de digitalisering van de communicatie via internet, mobiele telefoon en ander media, en de vrije keuze binnen gezin, onderwijs en samenleving. Al bij de ouders van de kinderen, waarop dit onderzoek zich richt, heeft zich vanaf de jaren 70 een liberalisering van het denken ingezet, met als logisch gevolg het losmaken van de tot dan toe bepalende conventies, zoals de kerk. En waar hier hun ouders nog enige ambivalentie tonen, vooral zichtbaar bij geboorte, overlijden en kerkelijke hoogtijdagen, lijken jongeren zich vrijwel volledig losgemaakt te hebben van, wat eens tot de identiteit en het leven van hun ouders en voorouders behoorde.

Jongeren ontnemen hun identiteit niet meer aan de kerk van hun ouders en voorouders, mag de conclusie zijn. Nee sterker nog, zij willen daar niet meer mee vereenzelvd worden. Slechts in gesloten religieuze stromingen slaagt men er nog in jongeren “vast te houden” en draagt de boodschap van schuld en boete, opgenomen in “de waarheid”, hier in belangrijke mate aan bij.

Als kerkgemeenschap, die eeuwenlang haar boodschap van hoop en troost, gebaseerd op het evangelie van Jezus Christus, onder de mensen bracht, moeten wij onder ogen zien dat die zich in deze tijd in een ongelijke “concurrentie” bevindt. Onze jeugd krijgt een veelheid aan mogelijkheden om zich als individu en mens te ontwikkelen, eigen keuzes in vrijheid te maken en levensvragen te bespreken; de wereld lacht hen toe en zij voelen zich er goed (gelukkig) bij. Daarbij baseert deze jeugd zich nog steeds op waarden als “vriendschap, vertrouwen en oprechtheid”, die ook wel als christelijke waarden omschreven worden. Maar de kerk staat daarbij op afstand!

7.2. Air miles?

Denkend in termen van concurrentie, zou de vraag gesteld kunnen worden, ‘hoe de jeugd weer naar de kerk te lokken’? Wat een andere vraag is dan: ‘hoe kunnen we duidelijk maken wat de betekenis van onze “boodschap” voor hun leven kan zijn en welke nieuwe wegen zijn daarbij mogelijk’?

Bij deze laatste vraag is ons geloof in het evangelie, maar ook het vertrouwen in de eeuwenoude band tussen God en de mens, uitgangspunt.

Dus geen “air miles” als trekker, in de vorm van activiteiten die nauwelijks nog herkenbaar zijn als voortkomend uit het evangelie. Hierbij kan o.a. gedacht worden aan sport, kamperen, film of praatgroepen, zonder een heldere verbinding met het evangelie.

Maar we kunnen ook niet alles bij het oude laten. Nee, laten we als kerkgemeenschap vooral duidelijk zijn in wat ons beweegt en ons afvragen hoe we daarmee aan kunnen sluiten op de veranderde wereld van jongeren, maar eigenlijk van alle mensen in deze tijd.

Als daarmee *het* geloof ook hun geloof wordt, zal de verbinding met de ander zich ontwikkelen tot nieuwe vormen van “ontmoeting”. Vormen waarin zij zichzelf en hun levensvragen herkennen.

Dit onderzoek, dat zich richt op de jeugd, de kerk en hoe verder, bevestigt nog eens wat wij allen al vermoeden/wisten, maar kan ook dienen als een opstap naar nieuw beleid. Beleid dat start bij de acceptatie van de actuele werkelijkheid en dat eerder dwingt tot bezinning dan tot handelen.

Soms is even nietsdoen ook handelen! Even nietsdoen, om fundamenteel na te kunnen denken over een volgende “uitgestoken hand”, kan veel nieuwe inzichten geven. En laten we ons daarbij ook realiseren dat de jeugd de volwassenen van morgen zijn, met andere vragen in een andere wereld.

Binding en betrokkenheid zal alleen dan ontstaan, als nieuwe generaties zelf mee mogen bouwen aan nieuwe vormen van ontmoeting, met de tijdloze boodschap van het evangelie als inspiratie en hoop.

Ruimte en tijd

Laten we wat loopt binnen ons Jeugdbeleid vooral handhaven. En laten we hierbij niet “het getal” als uitgangspunt nemen, maar vooral *dat* wat plaatsvindt in de verschillende ontmoetingen. En laten we ook kritisch naar onze ambities en verwachtingen kijken; deze waar nodig bijstellen.

Daarnaast zullen we, mede op basis van dit onderzoek, ruimte en tijd dienen te creëren om met een aantal mensen, en zeker ook de jongeren zelf, na te denken over huidige en mogelijk ook nieuwe uitgangspunten voor jeugdbeleid. Waarmee de kans op een breder draagvlak hiervoor toeneemt en onze “uitgestoken hand” beter verstaan zal worden.
